

Sygn. akt **XXIV C 1096/16**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2021 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXIV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia Monika Dominiak
Protokolant:	Sekretarz sądowy Tomasz Górecki

po rozpoznaniu w dniu 20 kwietnia 2021 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa **M. P., J. P.**

przeciwko **(...) Bankowi (...) S.A. z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że umowa nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...)kredyt budowlano-hipoteczny przeznaczony na finansowanie inwestycji budowlanej z dnia 30 czerwca 2008 r. zawarta pomiędzy M. P. i J. P. a (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. jest nieważna;
2. zasądza łącznie na rzecz powodów M. P. i J. P. od (...) Banku (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 241 517,51 zł (dwieście czterdzieści jeden tysięcy pięćset siedemnaście złotych pięćdziesiąt jeden groszy) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi:
 - a) od kwoty 182 572,88 zł (sto osiemdziesiąt dwa tysiące pięćset siedemdziesiąt dwa złote osiemdziesiąt osiem groszy) od dnia 27 października 2016 r. do dnia zapłaty;
 - b) od kwoty 58 944,63 zł (pięćdziesiąt osiem tysięcy dziewięćset czterdzieści cztery złote sześćdziesiąt trzy grosze) od dnia 10 kwietnia 2019 r. do dnia zapłaty;
3. zasądza od pozwanego na rzecz powodów koszty procesu – w całości – szczegółowe rozstrzygnięcie pozostawiając w tej mierze referendarzowi sądowemu tut. Sądu.

Sygn. akt XXIV C 1096/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 18 listopada 2016 r. (data nadania w placówce pocztowej – k. 162) ostatecznie zmodyfikowanym w piśmie z dnia 25 listopada 2020 r. powodowie domagali się:

1. ustalenia, że umowa nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...)kredyt budowlano-hipoteczny przeznaczony na finansowanie inwestycji budowlanej z dnia 30 czerwca 2008 r. zawarta przez powodów jest nieważna w całości;
2. zasądzenia od pozwanego solidarnie ewentualnie łącznie na rzecz powodów kwoty 241 517,51 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie:

- a) od kwoty 182 572,88 zł od dnia 27 października 2016 r. do dnia zapłaty;
 - b) od kwoty 58 944,63 zł od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu modyfikacji powództwa pozwanemu do dnia zapłaty;
3. o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu.

Powodowie wnieśli również żądania ewentualne:

1) o ustalenie, że postanowienia umowy wskazane w § 1 ust 1 i 2, § 15 ust 7, § 12 Części Ogólnej Umowy są bezskuteczne wobec powodów oraz o zasądzenie od pozwanego solidarnie ewentualnie łącznie na rzecz powodów kwoty 182 481,01 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 27 października 2016 r. do dnia zapłaty;

4. ewentualnie o ustalenie, że powodowie skutecznie uchylili się od skutków zawarcia umowy oraz o zasądzenie od pozwanego solidarnie ewentualnie łącznie na rzecz powodów kwoty 241 517,51 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie:

- a) od kwoty 182 572,88 zł od dnia 27 października 2016 r. do dnia zapłaty;
- b) od kwoty 58 944,63 zł od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu modyfikacji powództwa pozwanemu do dnia zapłaty

Powodowie uzasadniali m.in, iż zawarta przez powodów z poprzednikiem prawnym pozwanego umowa kredytu jest nieważna, pozostaje bowiem sprzeczna z art. 69 ust 1 ustawy Prawo bankowe oraz art. 358¹ § 5 k.c. W umowie strony nie ustaliły wysokości kredytu, lecz pozostawiły jego określenie pozwanemu, naruszając zasadę określoności świadczenia. Okoliczności te zdaniem powodów uzasadniają ustalenie umowy za nieważną na podstawie art. 189 k.p.c. Ponadto powodowie żądali uznania umowy za nieważną na podstawie art. 12 ust 1 pkt 4) ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. W żądaniu ewentualnym powodowie powoływali się na znajdujące się w umowie niedozwolone postanowienia umowne wskazane w § 1 ust 1 i 2 COU oraz § 15 ust 7 COU, § 12 COU których eliminacja powoduje, iż powodowie nadpłacili kredyt oraz powoływali się na błąd wywołany przez pozwanego podstępnie. Powodowie ograniczyli swoje żądanie do zwrotu kwoty zapłaconej przez powodów w okresie od dnia zawarcia umowy do 25 października 2020 r., które powodowie uiścili w łącznej kwocie 1 346 517,51 zł do kwoty ponad kwotę wypłaconego powodom kapitału w kwocie 1 105 000 zł, a więc do kwoty 241 517,51 zł (pозew – k. 1-39v, pismo z dnia 27 lipca 2017 r. – k. 414-415, pismo z dnia 19 grudnia 2018 r. – k. 944- 955v, pismo z dnia 9 kwietnia 2019 r. – k. 1036-1042v, pismo z dnia 25 listopada 2020 r. - k. 1295-1297v).

W odpowiedzi na pozew oraz w odpowiedzi na modyfikację powództwa pozwany domagał się oddalenia powództwa i zasądzenia od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu. Kwestionował żądanie co do zasady i co do wysokości, zarówno co do podstawy faktycznej jak i prawnej powództwa. Uzasadniał, iż umowa jest zgodna z przepisami prawa, nie zawiera też postanowień niedozwolonych, z ostrożności podnosząc iż powstałą lukę po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych należy wypełnić przez odpowiednie przepisy prawa i odwołał się do ustalonych zwyczajów i kursów rynkowych. Wskazał również na brak błędu po stronie powodów powodowie byli informowani o ryzyku kursowym, a ponadto zdaniem pozwanej uchybili terminowi przewidzianemu w art. 88 k.c. Pozwany argumentował nadto, iż powodowie próbują uniknąć wykonania umowy kredytu, zwrócił uwagę, iż odrzucili oni ofertę kredytu złotowego. Zdaniem pozwanego powodowie nie udowodnili swoich roszczeń. W zakresie żądania powodów o ustalenie pozwany kwestionował interes prawny powodów. Zaprzeczył również aby uzyskał korzyść majątkową względem powodów, wskazał również, iż brak jest podstaw do uwzględnienia żądania powodów o zwrot świadczenia z tego względu, iż powodowie nie świadczyli na rzecz pozwanego, wszelkie spłaty następowały przez pobranie przez bank kwot z rachunku bankowego powodów – pozwany dokonywał umownego potrącenia (odpowieź na pozew – k. 172-195, pisma pozwanego z dnia 21 grudnia 2018 r. – k. 978-1015, 26 kwietnia 2019 r. – k. 1132-1154, 13 stycznia 2021 r. – k. 1308-1339).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany bank jest następcą prawnym (...) Bank (...) S.A., pozwany jest instytucją finansową, bankiem. Jednym z istotnych obszarów działalności banków jako komercyjnych instytucji finansowych jest handel walutą. Tabele kursowe publikowane przez banki stanowią rodzaj cennika wykorzystywanego w transakcjach kursu kupna i sprzedaży walut, przy czym zasadą jest stosowanie odrębnych tabel kursowych dla obrotu gotówkowego i bezgotówkowego. Z punktu widzenia ryzyka finansowego dla każdej instytucji finansowej kluczowe jest więc kontrolowanie pozycji walutowej określającej ekspozycję na ryzyko zmiany kursu walutowego w stosunku do waluty bazowej. Na pozycje walutowe banku składa się wiele operacji bilansowych i pozabilansowych związanych z wymianą walutową, a zabezpieczenie ryzyka walutowego dokonuje się przede wszystkim poprzez operacje na rynku międzybankowym. Banki zarządzają ryzykiem walutowym poprzez m.in. zawieranie transakcji, które w sposób najbardziej efektywny zabezpieczają ewentualne potencjalne straty, kupują bądź sprzedają walutę. Rynek walutowy należy do najbardziej zmiennych i nieprzewidywalnych rynków, a długoterminowe prognozy dotyczące się kształtowania rynku walutowego są mało wiarygodne. Spready walutowe są powszechnie stosowane przez banki, a marża osiągnięta z tego tytułu stanowi zysk osiągnięty na operacjach wymiany walutowej (opinia biegłego z zakresu analiz ekonomicznych, bankowości i finansów Z. W. k. 368- 400 wraz z opinią uzupełniającą k. 506-554, 790-794, 928-929, 943).

W latach 2004-2008 występowała wysoka aprecjacja polskiej waluty połączona z relatywnie niskim poziomem stopy referencyjnej LIBOR 3M w porównaniu do WIBOR 3M, występował wyraźny trend spadkowy kursu CHF przy prawie trzykrotnie niższym poziomie LIBOR w stosunku do WIBOR (bezsporne, nadto: opinia biegłego z zakresu analiz ekonomicznych, bankowości i finansów Z. W. k. 368- 400 wraz z opinią uzupełniającą k. 506-554, 790-794, 928-929, 943).

Powodowie mieli zamiar zakupienia nieruchomości dla celów mieszkaniowych, w tym celu poszukiwali oferty kredytu hipotecznego w walucie polskiego złotego. Powodowie udali się do placówki (...) Bank (...) S.A., w której przedstawiono powodom ofertę kredytu denominowanego do waluty franka szwajcarskiego. Proponowane powodom warunki kredytu były porównywalne do ofert konkurencyjnych banków, powodowie zdecydowali się na ofertę (...) Bank S.A. z uwagi na bliskość placówki banku do miejsca zamieszkania powodów, co dawało im komfort obsługi kredytu i kontaktu z bankiem. Podczas spotkań powodom nie przedstawiono oferty kredytu w złotych polskich, nie mieli oni nawet wiedzy, czy posiadają zdolność kredytową do zaciągnięcia zobowiązania w złotych polskich. Kredyt denominowany do waluty franka szwajcarskiego został powodom przedstawiony jako najkorzystniejsza dla nich oferta, przedstawiając jedynie ogólne symulacje wskazujące niską ratę oferowanego produktu. Oferta przedstawiana była jako bezpieczna z zaletą niższego w porównaniu do kredytu w złotych polskich oprocentowania. Przedstawiane przez bank informacje były odbierane przez powodów jako profesjonalnie przygotowane i rzetelne. Denominacja kredytu została powodom przedstawiona jako techniczny zabieg banku, nie poinformowano ich, czym jest spread walutowy, nie poinformowano ich również, że wzrost kursu waluty będzie miał wpływ na wzrost salda kredytu – kapitału do spłaty (zeznania powoda – k. 1283-1286, zeznania powódki – k. 1286-1287).

W dniu 4 czerwca 2008 r. powodowie złożyli wniosek do (...) Bank (...) S.A., którego następcą prawnym jest (...) Bank (...) S.A. (...), z wnioskiem o kredyt mieszkaniowy (...) w kwocie 1 105 000 zł w ratach równych na okres kredytowania 372 miesiące z przeznaczeniem na zakup na rynku wtórnym nieruchomości oznaczonej jako dz. Ew. nr (...) w miejscowości C., dokończenie budowy, a także spłatę kredyt mieszkaniowego i nie-mieszkaniowego. W polu waluta powodowie zaznaczyli pole CHF, wybierając tę walutę spośród dostępnych: PLN, CHF, EUR, USD, DKK, NOK, SEK. We wniosku kredytowym zawarte było oświadczenie, że wnioskodawcy zostali poinformowani przez (...) Bank (...) S.A. o ryzyku, wynikającym ze stosowania przy spłacie kredytu zmiennej stopy procentowej i to ryzyko akceptują oraz są świadomi, że ewentualny wzrost stopy procentowej spowoduje wzrost raty kapitałowo-odsetkowej kredytu (pkt 6 „Oświadczeń”). Wnioskodawcy oświadczyli również, że zostali poinformowani o ponoszeniu przez nich ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty w przypadku zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej oraz przyjmują do wiadomości i akceptują to ryzyko. Ponadto, w przypadku wzrostu kursu waluty zobowiązali się do

dokonania dodatkowych czynności na rzecz banku. Jednocześnie powodowie oświadczyli, że odrzucają ofertę kredytu w złotych (pkt 7 „Oświadczeń”). Załącznikiem do wniosku była m.in. symulacja spłat kredytu (wniosek – k. 205-206).

Wniosek o udzielenie kredytu był przesłany przez pracownika banku do centrali, która po jego akceptacji przesyłała na adres mailowy pracownika wzór umowy. Umowa przesłana była w nieedytowalnym pliku w formacie PDF, co wykluczało dokonanie jakichkolwiek zmian (zeznania świadka P. D. – k. 1279-1282).

W dniu 30 czerwca 2008 r. M. P. i J. P. jako kredytobiorcy zawarli z (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. jako kredytodawcą umowę nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...)kredyt budowlano-hipoteczny przeznaczony na finansowanie inwestycji budowlanej.

Zgodnie z § 1 ust. 1 Części Szczególnej Umowy (dalej również „CSU”) bank udzielił powodom kredytu denominowanego na wysokości 541 905,74 CHF z przeznaczeniem na (§ 1 ust 2 CSU): zakup działki budowlanej zabudowanej domem jednorodzinny w zabudowie bliźniaczej w stanie surowym otwartym położonym w miejscowości C. gm. J. działka nr (...), dla której to nieruchomości będzie urządzona przez Sąd Rejonowy w Legionowie nowa księga wieczysta, refinansowanie nakładów i kosztów zakupu dom, finansowanie kosztów dokończenia budowy domu jednorodzinnego położonego w miejscowości C. gm. J. działka nr (...), dla której to nieruchomości będzie urządzona przez Sąd Rejonowy w Legionowie nowa księga wieczysta, spłata kredytu zaciągniętego w (...) S.A. udzielonego na cele mieszkaniowe, spłata pożyczki zaciągniętej w (...) S.A. Kwota kredytu została powiększona o kwotę 22 622,73 CHF z przeznaczeniem na dowolny cel (§ 1 ust 3 CSU). Okres kredytowania został ustalony od 30 czerwca 2008 r. do 10 czerwca 2039 r. (§ 1 ust 4 CSU). Część szczególna umowy zawierała nadto ustalenia dotyczące oprocentowania kredytu oraz rocznej stopy procentowej dla zadłużenia przeterminowanego, które zgodnie z postanowieniami § 1 ust 8 i 12 CSU zostały wskazane według stanu na dzień podpisania umowy. Zgodnie z § 1 ust 9 strony ustaliły marżę w dniu udzielenia kredytu na 1,8 % pa, zastrzegając obniżenia marży w okresie kredytowania o 1 p.p. z tytułu ustanowienia docelowego zabezpieczenia spłaty. W § 2 CSU wskazano całkowity koszt udzielonego kredytu w sposób szacunkowy, tj. na kwotę 793 500,69 zł z wyszczególnieniem szacunkowych kwot prowizji (5 419,06 CHF co stanowi kwotę 11 525,26 zł po przeliczeniu według kursu sprzedaży z dnia podpisania umowy) odsetek (781 975,43 zł), podwyższenia marży banku w okresie przejściowym (22 618,52 zł), a także wszystkie koszty opłat i prowizji oraz koszty pozostałe w łącznej kwocie szacunkowo 39 749,50 zł. Łączna szacunkowa kwota wszystkich kosztów ponoszonych przez kredytobiorców w związku z zaciągnięciem kredytu wyniosła 833 250,19 zł.

Stosownie do § 3 CSU zabezpieczeniem spłaty kredytu – kapitału, odsetek i innych kosztów jest: 1) hipoteka kaucyjna łączna do kwoty 1 657 500 zł ustanowiona na finansowanej nieruchomości oraz na własnościowym spółdzielczym prawie do lokalu położonym w W. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...); 2) cesja na rzecz banku praw z umowy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych, potwierdzona przez ubezpieczyciela.

W § 4 CSU strony umowy ustaliły, iż wypłata kredytu nastąpi w transzach przelewem na wskazany rachunek bankowy po spełnieniu ustalonych warunków wypłaty transz kredytu, z tym zastrzeżeniem, że wypłata środków z kredytu denominowanego odbywa się na zasadach określonych w § 12 Części Ogólnej Umowy (dalej również jako „COU”).

W § 5 CSU strony ustaliły, że spłata kredytu następuje zgodnie z harmonogramem spłat doręczanym kredytobiorcy do 10 czerwca 2039 r., w 361 równych ratach kapitałowo-odsetkowych do 10-go dnia każdego miesiąca w ten sposób, że środki będą pobierane ze wskazanego rachunku bankowego. Zastrzeżono, iż zasady spłaty kredytu określone są w § 15-18 COU. Strony ustaliły, 11-sto miesięczny okres karencji, w którym kredytobiorcy spłacali jedynie odsetki od kwoty kapitału (§ 5 pkt 10 CSU w zw. z § 17 COU).

W Części Ogólnej Umowy wskazano, że w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu wypłacana w złotych zostanie określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgonie z Tabelą kursów, obowiązującą w banku, w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 1 ust. 2 COU). W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej zmiana kursu waluty wpływa na wypłacane w złotych przez bank kwoty transz kredytu oraz na

splacane przez kredytobiorcę kwoty rat kapitałowo-odsetkowych. Ryzyko związane ze zmianą kursu waluty miał ponosić kredytobiorca z uwzględnieniem § 12 ust 2-4 oraz § 20 ust 6 (§ 1 ust. 3).

Zgodnie z § 2 COU, oprocentowanie kredytu ustalane jest według zmiennej stopy procentowej stanowiącej sumę odpowiedniej stopy bazowej oraz marży banku. Dla kredytu denominowanego w CHF wskazano stawkę LIBOR3M.

W § 4 COU strony ustaliły warunki zmiany stopy bazowej oraz obniżenia marży banku wskazując, iż dla przeliczeń aktualnego salda kredytu na PLN stosuje się średni kurs Narodowego Banku Polskiego dla danej waluty, aktualny na ostatni dzień roboczy danego miesiąca.

W § 12 COU wskazano, że w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej wypłata środków następuje w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość wypłaconej kwoty wyrażonej w walucie obcej (ust 2), a do przeliczenia kwot walut uruchomianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (ust 3). Stosownie do § 12 ust 4 COU w przypadku kredytów denominowanych, gdy przyznana kwota kredytu na skutek różnic kursowych okaże się na dzień uruchomienia kredytu kwotą: 1/ przewyższającą kwotę wymaganą do realizacji celu określonego w § 1 ust 2 CSU bank uruchomi środki w wysokości stanowiącej równowartość w walucie kredytu kwoty niezbędnej do realizacji tego celu oraz dokona pomniejszenia salda zadłużenia poprzez spłatę kwoty niewykorzystanej; 2/ niewystarczającą do realizacji celu określonego w § 1 ust 2 CSU, kredytobiorca zobowiązany jest do zbilansowania inwestycji ze środków własnych.

W § 15 COU strony uzgodniły zasady spłaty kredytu ze wskazaniem, iż w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej: 1/ harmonogram spłat kredytu wyrażany jest w walucie, w której kredytu jest denominowany; 2/ spłata następuje w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej; 3/ do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych.

Zgodnie z § 19 ust 1 pkt 1/ COU kredytobiorca może ubiegać się w całym okresie kredytowania na warunkach określonych w „Ogólnych warunkach udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...) stanowiących integralną część umowy m.in. o zmianę waluty kredytu.

W § 20 COU strony ustaliły obowiązki kredytobiorcy, do których zgodnie z § 20 ust 6 COU należało m.in. zobowiązanie kredytobiorcy, które aktualizowało się na wypadek wzrostu kursu waluty, w jakiej denominowany jest kredyt do dokonania dodatkowych czynności zabezpieczających interesy banku.

Załącznikiem do umowy były oświadczenie o poddaniu się egzekucji oraz oświadczenie o odstąpieniu od umowy (umowa – k. 43-56).

Powodowie wnioskami z dnia 14 lipca 2008 r., 10 września 2008 r., 4 listopada 2008 r., 2 marca 2009 r., 24 czerwca 2009 r., zwracali się do banku o wypłatę transz kredytu, każdorazowo zwracając się o wypłatę transzy w złotych polskich. Każdy wniosek o wypłatę zawierał pole do wypełnienia przez upoważnionego pracownika banku, który wskazywał, ile wynosi wypłacana kwota w dniu wypłaty po przeliczeniu kwoty waluty wypłaconego kredytu na złote według kursu kupna CHF zgodnie z „Tabelą kursów walutowych (...) Bank (...) S.A.” obowiązującej w momencie uruchomienia środków. Wskazywano również ile wynosił kurs w momencie wypłaty (ww. wnioski – k. 816-817, 818-819, 820-821, 822-823, 824-824v).

W dniu 15 lipca 2009 r. powodowie zawarli z (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. Aneks nr (...) do umowy o kredyt na mocy którego zmieniły treść postanowień CSU wskazanych w § 1 ust 12 (roczna stopa procentowa dla zadłużenia przeterminowanego), § 6 ust 1 pkt 3 CSU (zobowiązanie kredytobiorcy we wskazanym terminie do przedłożenia prawomocnego pozwolenia na użytkowanie nieruchomości) oraz § 6 ust 2 COU (zobowiązanie kredytobiorcy we wskazanym terminie do zakończenia prac budowlanych). Pozostałe postanowienia umowy pozostały bez zmiany (Aneks nr (...) – k. 57).

Kredyt został uruchomiony w pięciu transzach w dniach:

- I transza w dniu 16 lipca 2008 r. w kwocie 595 112,32 zł według kursu kupna 1,9661 co stanowiło kwotę 302 686,70 CHF według tabeli kursów walut banku nr (...) z dnia 16 lipca 2008 r. oraz odpowiednio:

-II transza w dniu 16 września 2008 r. – 120 449,21 zł po kursie kupna 2,07778, tj. 57 969,59 CHF według tabeli kursów walut banku nr (...) z dnia 16 września 2008 r.;

-III transza w dniu 6 listopada 2008 r. – 150 000 zł po kursie kupna 2,3141, tj. 64 820,02 CHF według tabeli kursów walut banku nr (...) z dnia 6 listopada 2008 r.;

-IV transza w dniu 4 marca 2009 r. – 160 000 zł po kursie kupna 3,0995, tj. 51 621,23 CHF według tabeli kursów walut banku nr (...) z dnia 4 marca 2009 r.;

-V transza w dniu 16 lipca 2009 r. – 79 438,47 zł po kursie kupna 2,7391, tj. 29 001,67 CHF według tabeli kursów walut banku nr (...) z dnia 16 lipca 2009 r.

Łącznie powodowie otrzymali kwotę 1 105 000 zł.

W dniu uruchomienia kredytu tj. w dniu 16 lipca 2008 r. oprocentowanie wyniosło 4,601167, a marża 1,8. Oprocentowanie LIBOR w czasie wykonywania umowy zmieniało się od wartości 3,1 w dniu 16 października 2008 r. do wartości ujemnej -0,765 w dniu 16 lipca 2016 r., zaś marża banku od dnia 6 stycznia 2009 r. była stała i wynosiła 0,8.

Powodowie spłacali kredyt w złotych w równowartości kwot wyrażonych w walucie franka szwajcarskiego – po przeliczeniu przez bank po kursach sprzedaży (zaświadczenie – k. 139-142, zestawienie transakcji – k. 917-917v).

Łącznie szacunkowe koszty z jakimi musieli liczyć się powodowie w związku z zaciągniętym kredytem w całym okresie kredytowania przy założeniu niezmienności parametrów z dnia podpisania umowy (poza obniżeniem oprocentowania w związku z wpisem hipoteki oraz okresem karencji, tj. wyłącznie częścią odsetkową pierwszych jedenastu rat) wynoszą 898 491,12 zł. Dzięki stosowaniu podwójnych klauzul przeliczeniowych do indeksacji kredytu wynagrodzenie banku wzrasta o kwotę 80 500,91 zł. W związku z wzrostem kursu franka szwajcarskiego saldo kredytu indeksowanego do waluty szwajcarskiej bardzo szybko istotnie przewyższyło saldo analogicznego kredytu złotowego (opinia biegłego z zakresu analiz ekonomicznych, bankowości i finansów Z. W. k. 368- 400 wraz z opinią uzupełniającą k. 506-554, 790-794, 928-929, 943).

W piśmie z dnia 7 października 2016 r. odebranych przez stronę pozwaną w dniu 19 października 2016 r. powodowie oświadczyli o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli zawarcia umowy o kredyt mieszkaniowy z dnia 30 czerwca 2008 r. W treści pisma powodowie wskazali, iż podstawą oświadczenia powodów jest wykrycie, że bank wprowadził powodów w błąd co do całkowitego kosztu kredytu oraz wysokości prowizji należnej bankowi. Powodowie wskazali, że błąd został wykryty w dniu 5 października 2016 r. po zapoznaniu się z opinią. Powodowie wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 496 550,52 zł w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania pisma, która to kwota stanowi sumę wszystkich wpłat wpłaconych przez powodów w wykonaniu umowy (pismo – k. 70-71v wraz z potwierdzeniem nadania i odbioru – k. 72-73).

Powodowie w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia 25 października 2020 r. w wykonaniu umowy kredytu zapłacili na rzecz pozwanego kwotę 1 346 517,51 zł (bezsporne, nadto: zaświadczenie – k. 139-142, historia rachunku – k. 1298 i nast., wniosek o nadpłatę – k. 1304).

Różnica pomiędzy kwotą 1 346 517,51 zł, a kwotą udostępnioną powodom z tytułu kredytu w wysokości 1 105 000,00 zł wynosi 241 517,51 zł (bezsporne).

W dniu 4 kwietnia 2021 r. powodowie zawarli z pozwanym Aneks do umowy kredytu, na podstawie którego bank wyraził zgodę na zwolnienie spod obciążenia hipotecznego spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu

ujawnionego w księdze wieczystej o nr KW (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie pod warunkiem dokonania wpłaty nie niższej niż 610 000 zł oraz złożenia dyspozycji rozliczenia środków do dnia 15 czerwca 2019 r., strony zmieniły nadto § 3 ust 1 pkt 1 umowy w zakresie dotychczasowych zabezpieczeń spłaty kredytu - hipoteki umownej kaucyjnej (Aneks – k. 1303-1303v, promesa – k. 1302).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wyżej powołanych dowodów, które nie budziły wątpliwości Sądu co do ich wiarygodności i autentyczności.

Zeznania świadka M. G. d. S. (k. 1208) Sąd co do zasady uznał za wiarygodne, jednakże zasadniczo okazały się one nieprzydatne dla ustalenia stanu faktycznego w sprawie, ostatecznie nie miały one więc znaczenia dla rozstrzygnięcia, w tym w szczególności dla ustalenia informacji udzielonych powodom w związku z zaciąganiem kredytu, który powiązany jest z walutą obcą. Świadek nie brała udziału w zawieraniu umowy przez powodów. Z kolei świadek P. D., który przyjmował wnioski powodów o udzielenie kredytu i jako pełnomocnik banku działał wraz z drugą osobą w imieniu banku nie przypominał sobie faktów co do przedmiotowej umowy, nie pamiętał przebiegu rozmów, powodów, dla których powodowie wybrali kredyt denominowany. Świadek nie przypominał sobie, aby powodom okazano jakiegokolwiek symulacje, aby powodów poinformowano o ryzyku, procedury przedstawiania powodom oferty kredytu w złotych polskich w pierwszej kolejności. Jego zeznania dotyczyły zatem ogólnej procedury zawierania takich umów. Na podstawie zeznań świadka nie można było w sposób wiarygodny ustalić, że procedura taka była w przypadku powodów zachowana. W pozostałym zakresie zeznania świadka były wiarygodne, w szczególności co do możliwości edytowania uzyskanego wzorca umowy w nieedytowalnym formacie PDF co wykluczało negocjacje, poza wysokością marży banku na co zwrócił uwagę powód w swoich zeznaniach (p.e. z dn. 26.11.2020r. czas od 01:03:03). Za wiarygodną podstawę ustaleń faktycznych Sąd uznał zeznania ww. świadka również co do sposobu przedstawiania symulacji spłaty kredytu. Choć pozwany nie przedstawił do akt sprawy symulacji, a zgodnie z materiałem dowodowym stanowiły one załącznik do wniosku (k. 206), to ostatecznie symulacje te nie świadczyły o należyтым poinformowaniu przez bank powodów o ryzyku kursowym. Jak bowiem zeznał świadek (p.e. czas od 00:28:00) o ile takie symulacje zostały powodom przedstawione, to przedstawiały one jedynie wzrost kursu franka szwajcarskiego z całkowitym pominięciem symulacji wzrostu salda kredytu.

Zeznania powodów Sąd uznał za wiarygodne w całości nie znajdując podstaw do odmiennych wniosków.

W sprawie niniejszej pozwany bank nie dowiódł, iż przy zawieraniu przez powodów umowy o kredyt zastosowana została „Instrukcja udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...) wprowadzona zarządzeniem nr (...) Prezesa Zarządu (...) Bank (...) S.A. z dnia 30 maja 2008 r. (k. 918-920).

Za miarodajną do dokonania ustaleń w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia Sąd uznał opinię biegłego z zakresu analiz ekonomicznych, bankowości i finansów Z. W. (k. 368- 400), z tym zastrzeżeniem, że co do zasady jej wnioski nie miały wpływu na ocenę zgodności zawartej przez powodów z poprzednikiem prawnym pozwanego umowy o kredyt hipoteczny z przepisami prawa. Opinia ta została sporządzona w sposób jasny, pełny i profesjonalny, nadto biegły w sposób szczegółowo odniósł się do zarzutów stron w pisemnych opiniach uzupełniających i ustnej opinii uzupełniającej (k. 506-554, 790-794, 928-929, 943). Sąd uznał, iż nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia fakty wskazywane przez stronę pozwaną w piśmie z dnia 21 grudnia 2018 r. na wykazanie których pozwany wnioskował o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłego sądowego (k. 979). Rozbieżności pomiędzy wyliczeniami biegłego a strony pozwanej nie były znaczne, a uwzględnienie wniosku mogłoby doprowadzić do niezasadnego przedłużenia postępowania. Ostatecznie Sąd uznał, iż zawarta przez powodów z poprzednikiem prawnym umowa jest nieważna, a różnice w wyliczeniach nie miały decydującego wpływu na rozstrzygnięcie. Uznając umowę kredytu za nieważną Sąd uznał za zbędne dokumenty, o których zobowiązanie strony pozwanej wnosił powód, w tym m.in. co do ustalenia czy przy ocenie zdolności kredytowej powoda poprzednik prawny uwzględniał ryzyko kursowe, oryginałów umów kupna i sprzedaży kursów waluty obcej lub innych umów typu SWAP i CIRS, przedłożenia scenariuszy zmiany kursu walutowego, regulaminu wynagradzania pracowników. W szczególności Sąd miał na względzie, iż zgromadzony w sprawie materiał pozwolił na uwzględnienie żądania głównego powodów w całości.

Wysokość świadczeń spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego w do dnia złożenia pozwu w celu wykonania przedmiotowej umowy ustalono w oparciu o twierdzenia powodów oraz zgromadzoną w sprawie dokumentację, w tym zaświadczenie banku oraz historię rachunku. Pozwany wprawdzie początkowo ogólnie zaprzeczał, iż kwestionuje żądanie powodów również co do jego wysokości, jednakże nie wskazał żadnych okoliczności na uzasadnienie swojego stanowiska. Pozwany nie zakwestionował wysokości żądania, które zostało ostatecznie sprecyzowane w piśmie z dnia 25 listopada 2020 r. Sąd miał również na względzie, iż żądanie powodów obejmowało zwrot środków w kwocie wyliczonej na podstawie dokumentów pochodzących od strony pozwanej, strona pozwana tych okoliczności nie kwestionowała.

Przedstawiane przez strony pozostałe opinie prywatne, opracowania i wyliczenia Sąd traktował jako stanowisko stron.

Sąd zważył, co następuje:

Żądanie powodów zasługiwało na uwzględnienie w całości, zaś zarzuty podnoszone przez pozwaną nie były zasadne.

Zgodnie z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U.2002.72.665 t.j. - w brzmieniu z dnia zawarcia umowy – dalej jako „Prawo bankowe”) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (ust. 1).

Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust 2).

Umowa kredytu stanowi odrębny typ umowy nazwanej, jest to umowa konsensualna, dwustronnie zobowiązująca oraz odpłatna. Do essentialia negotii umowy kredytu należą zobowiązanie banku do oddania do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty.

W sprawie niniejszej rozważania należało poprzedzić ustaleniem charakteru umowy o kredyt zawartej przez powodów z pośrednikiem prawnym pozwanego. Sąd uznał, że przedmiotowa umowa ma charakter umowy o kredyt w złotych polskich. Powodowie zwrócili się do banku o udzielenie im kredytu w złotych polskich, taka kwota była im bowiem niezbędna celem finansowania zakupu nieruchomości i dokończenia budowy domu, nie byli zainteresowani kredytem w walucie franka szwajcarskiego. Kwota kredytu została również przeznaczona na spłatę zobowiązań powodów wobec innych banków. Powodowie spłacali również raty w złotych polskich. Denominacja/indeksacja kredytu miała na celu jedynie przeliczanie wysokości uruchomienia kredytu oraz spłacanych rat oraz przeliczania salda kredytu. W konsekwencji nie ulegało wątpliwości Sądu, iż zawarta umowa będąca przedmiotem rozważań w sprawie niniejszej była umową o kredyt w walucie polskiego złotego. Wbrew stanowisku strony pozwanej udzielony powodom kredyt nie był kredytem walutowym (pozwany wskazywał, że kredyt jest w walucie obcej), który z zasady jest kredytem udzielonym w walucie obcej i w tej walucie spłacany. Tymczasem analizowana umowa nie przewiduje oddania powodom do dyspozycji kwoty kredytu w walucie franka szwajcarskiego, lecz wyłącznie w złotych polskich, o czym świadczy treść § 1 ust 1 CSU „, kredyt denominowany udzielony w złotych w kwocie stanowiącej równowartość 541 905,74 CHF”, czy też § 1 ust 2 COU „, w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu wypłacana w złotych zostanie określona po przeliczeniu na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany według kursu kupna tej waluty (...)” oraz § 12 COU. Podobnie na podstawie postanowień umowy powodowie nie mieli możliwości spłaty zobowiązania we frankach szwajcarskich. Zgodnie bowiem z § 15 ust 7 pkt 1 i 2 COU „, harmonogram spłaty

kredytu wyrażony jest w walucie, w której kredyt jest denominowany, spłata następuje w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej”.

Dla poparcia powyżej argumentacji można przytoczyć rozważania Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 29 października 2019 r. sygn. IV CSK 309/18, które wprawdzie dotyczyły innej umowy, jednakże jak się zdaje założenia analizowanej umowy były podobne. Otóż w przedmiotowym orzeczeniu Sąd Najwyższy ocenił, że „wadliwość powiązania kwoty kredytu z kursem waluty obcej powoduje, jak to ma miejsce w rozpoznawanej sprawie, że na gruncie zawartej umowy kredytu hipotecznego powstały istotne wątpliwości co do spełnienia wymagań umowy kredytu zawartych w art. 69 ust. 2 pkt 2 prawa bankowego, w sytuacji, gdy w umowie takiej jako nazwanej należy wskazać kwotę kredytu, należącą do jej essentialia negotii. W analizowanej umowie zwraca uwagę to, że poza jednorazowym wskazaniem w niej franków szwajcarskich mających być walutą kredytu, więcej się o nich nie wspomina. Całe postępowanie związane z zawarciem oraz zrealizowaniem umowy ze strony kredytodawcy oraz świadczenie zapłaty kredytobiorcy stanowiące zwrot kredytu w ciągu lat obowiązywania umowy miało nastąpić w złotych. Umowa, jak podniósł Sąd w ogóle nie przewidywała możliwości oddania do dyspozycji kredytobiorcy kwoty kredytu wskazanej w umowie we frankach szwajcarskich ani też możliwości zwrotu kredytu w tej walucie. To sprawia, że podziеляjąc pogląd znajdujący się w zaskarżonym wyroku należy uznać, iż umowa kredytu hipotecznego zawarta między stronami była umową opiewającą na walutę polską z zamieszczoną w niej klauzulą waloryzacyjną. Sformułowanie umowy w taki sposób, że w pierwszym jej merytorycznym postanowieniu Bank kredytujący umieścił kwotę kredytu w CHF, wobec całej pozostałej treści umowy i jej załączników jest tylko niezaskarżającym na ochronę kamuflażem rzeczywistych intencji tego Banku” (wyrok SN z 29.10.2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64).

Sąd uznał, iż podobna konstrukcja umowy została zastosowana przez poprzednika prawnego pozwanego banku. Dopiero na wniosek kredytobiorcy zgodnie z § 19 COU możliwa była zmiana waluty kredytu. Jednakże taka zmiana warunków umowy wymagała po pierwsze wniosku kredytobiorcy, a po drugie jak się zdaje również i zgody banku. Ponadto Sąd zważył, że możliwość ubiegania się kredytobiorcy o zmianę waluty kredytu była uzależniona od warunków przewidzianych w „Ogólnych warunkach udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredyt mieszkaniowego (...)”, które stanowiły integralną część umowy, a których brak jest w aktach sprawy. Tym nie mniej brak przedmiotowego dokumentu nie ma wpływu na wniosek, iż analizowana umowa pozostaje umową o kredyt w złotych polskich.

Zauważyć przy tym trzeba, że strony ustaliły, że powodom zostanie udostępniona kwota kredytu w złotych polskich określona w umowie w walucie franka szwajcarskiego, po przeliczeniu według kursu kupna zgodnie z tabelą walut obowiązującą w banku. Takie ukształtowanie postanowień umownych powoduje, iż w rzeczywistości strony nie uzgodniły kwoty kredytu. Wyrażona w umowie kwota miała charakter co najwyżej informacyjny, przybliżony. Zaznaczyć dodatkowo trzeba, iż postanowienia umowy w żaden sposób nie ograniczały banku w sposobie ustalenia kursu celem dokonania wyliczeń. Nie ma przy tym znaczenia, czy ostatecznie stosowane kursy były kursami rynkowymi, czy też nie. Na podstawie postanowień umowy bank miał hipotetyczną możliwość dowolnego i arbitralnego wpływania na wysokość udostępnioną powodom kwotę kredytu, ale też na wysokość salda kredytu i spłacanych rat. Jak zostało już wcześniej wskazane do essentialia negotii umowy kredytu należą m.in. zobowiązanie banku do oddania do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych oraz zobowiązanie kredytobiorcy do zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty. Oznacza to, iż w analizowanej umowie strony nie oznaczyły kwoty środków pieniężnych, do których oddania kredytobiorcy zobowiązany był bank, a zatem również nie określono kwoty, jaką ma zwrócić kredytobiorca. Takie ukształtowanie wzajemnych zobowiązań uniemożliwiało nadto powodom treści swojego zobowiązania względem banku z tytułu umowy kredytu. Z tych powodów Sąd nie podziela stanowiska strony pozwanej o możliwości uzupełnienia postanowień umownych poprzez chociażby zwyczaj, czy zobowiązanie strony stosunku zobowiązaniowego do wykonania zobowiązania w sposób należyty. Istotnym jest bowiem, że na datę zawarcia umowy, strony nie uzgodniły postanowień przedmiotowo istotnych dla umowy kredytu.

Powoduje to sprzeczność umowy kredytu z treścią art. 69 Prawa bankowego (wobec braku postanowień przedmiotowo istotnych), ale też jak słusznie wskazuje pełnomocnik powodów sprzeczność z zasadą oznaczoności świadczenia wobec uzależnienia jego wysokości od jednostronnej decyzji banku. W tym miejscu, rozważając sprzeczność umowy kredytu

z art. 69 Prawa bankowego można również wskazać, iż „ustalona” przez strony kwota kredytu na podstawie tej umowy jest kwotą zupełnie odmienną aniżeli kwota faktycznie udostępniona powodom, podobnie kwota, jaką powodowie zobowiązani są zwrócić z tytułu umowy kredytu.

Z powyższych względów Sąd uznał, iż umowa zawarta przez powodów z poprzednikiem prawnym pozwanego pozostaje również sprzeczna z zasadą swobody umów wyrażoną w art. 353¹ k.c. Bank miał bowiem swobodę w ustalaniu kursów waluty i to zarówno kursu kupna, jak i sprzedaży, jednocześnie powodowie jako kredytobiorcy nie mieli nie tylko wpływu na sposób ustalania tych kursów, ale pozbawieni byli jakiegokolwiek weryfikacji prawidłowości ustalania tych kursów przez pozwanego (w tym chociażby czy miały charakter kursów rynkowych). Nie można pomijać, że powodowie są z pewnością słabszą stroną zawiązanego przez strony stosunku zobowiązaniowego.

Podsumowując, w umowie brak było określenia wysokości świadczenia, do spełniania którego zobowiązani byli zarówno kredytodawca jak i kredytobiorcy, to jest nie określono kwoty udzielonego kredytu, ani kwot rat, w których miał być spłacany kredyt. Nie ustanowiono obiektywnego i weryfikowalnego sposobu ich ustalenia, a także nie określono wysokości kwoty, która miała być wypłacona powodom jako „przyznana kwota kredytu”.

Powoduje to, iż umowa nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...) kredyt budowlano-hipoteczny przeznaczony na finansowanie inwestycji budowlanej z dnia 30 czerwca 2008 r. zawarta przez M. P. i J. P. z (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. na podstawie art. 58 § 1 k.c. jako sprzeczna z przepisami prawa jest nieważna. Mając zaś na względzie, iż przyczyną nieważności są wady prawne umowy polegające na braku ustalenia przez strony elementów przedmiotowo istotnych umowy kredytu umowę należało uznać za nieważną w całości, nie jest możliwym pozostawienie w mocy umowy bez wskazanych postanowień i z tego względu brak jest również przepisów ustawy, które mogłyby wejść w miejsce nieważnych postanowień. W szczególności nie można uznać, aby uzupełnienie elementów przedmiotowo istotnych umowy nastąpiło przez zwyczaj czy kursy rynkowe, podobnie jak nie można uzupełnić tych elementów przez kryteria należytego wykonania zobowiązania. Takie rozstrzygnięcie spowodowałoby w istocie modyfikację zobowiązania. Ponadto, uwzględniając przepis art. 58 § 3 k.c. można dodatkowo wskazać, iż bez nieważnych postanowień, a więc postanowień o kwocie udostępnionego powodom kredytu, jak i o sposobie spłaty rat umowa nie zostałaby przez strony zawarta. Jak się zdaje tożsamy wniosek można również odnieść rozważając nieważność samych postanowień dotyczących jedynie denominacji, przy czym rozważania te – wobec braku postanowień przedmiotowo istotnych dla umowy kredytu pozostają jedynie teoretyczne. Uznać bowiem trzeba, że to właśnie denominacja była powodem stosowania przez bank korzystniejszego oprocentowania LIBOR, którego bank nie stosuje do umów zawieranych w złotych polskich. Nieważność umowy ma zaś skutek *ex tunc*, a zatem od momentu dokonania czynności przez strony.

Powyższe powoduje, iż bezprzedmiotowe są rozważania co do funkcji klauzuli denominacyjnej, w tym czy miała charakter klauzuli waloryzacyjnej. Stosowanie „waloryzacji” w przypadku analizowanej umowy nie było bowiem niczym ograniczone i pozostawiało po stronie banku możliwość nadużyć. Na marginesie można jedynie wskazać, że Sąd w całości podziela stanowisko powoda wskazane w pozwie (k. 6v-8), co do braku możliwości zastosowania waloryzacji umownej w przypadku instytucji umowy kredytu, w której funkcję waloryzacyjną spełniają odsetki. Nawiązując z kolei do twierdzeń pozwanego o dopuszczalności denominacji kredytu, wskazać trzeba, iż ewentualne rozważania w tym przedmiocie byłyby zasadne w przypadku, gdyby pozwany nie stosował wadliwej denominacji. Uzależnienie wysokości kredytu wypłaconego oraz wysokości zobowiązania kredytobiorców od arbitralnych decyzji banku nie zasługuje na ochronę prawną.

Powodowie żądali ustalenia nieważności wyżej wskazanej umowy o kredyt. Podstawą prawną żądania powodów jest art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Pojęcie interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. definiuje się jako obiektywną (czyli rzeczywiście istniejącą), a nie tylko hipotetyczną (czyli w subiektywnym odczuciu strony) potrzebę prawną uzyskania wyroku odpowiedniej treści, występującą wówczas, gdy powstała sytuacja rzeczywistego naruszenia albo zagrożenia naruszenia określonej sfery prawnej. Praktycznie rzecz biorąc, interes prawny występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki

wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka.

W ocenie Sądu powodowie posiadają interes prawny w rozumieniu 189 k.p.c. w żądaniu ustalenia, że zawarta przez powodów z poprzednikiem prawnym pozwanego umowy o kredyt jest nieważna. Uzyskanie przez powodów rozstrzygnięcia zgodnie z żądaniem ma na celu definitywne zakończenie sporu pomiędzy stronami, wobec podnoszonych przez strony twierdzeń występuje niepewność co do ważności łączącego strony stosunku prawnego. Powodowie w dalszym ciągu spłacają zobowiązanie z tytułu umowy o kredyt, spłata kredytu w dalszym ciągu zabezpieczona jest wpisem hipoteki na finansowanej nieruchomości (promesa wykreślenia hipoteki obejmowała hipotekę na nieruchomości lokalowej). Okoliczności te, w szczególności niepewność co do kontynuowania wpłat (nawet z zastrzeżeniem zwrotu) są wystarczające, aby uznać, iż powodowie posiadają interes prawny w żądaniu ustalenia, że umowa kredytu jest nieważna.

Powodowie wskazywali również, że umowa jest nieważna na podstawie art. 12 ust 1 pkt 4) ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. 2007 nr 171 poz. 1206). Jednakże, jak to zostało wskazane w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r. (uzasadnienie wyroku SN z 11.12.2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344), które to rozważania Sąd podzieliła w całości również i w okolicznościach niniejszej sprawy kwestia unieważnienia umowy staje się całkowicie bezprzedmiotowa, jeżeli wyeliminowanie klauzul abuzywnych prowadzi do upadku całej umowy kredytowej (o czym szerzej w dalszej części rozważań). I tak też było w realiach niniejszej sprawy. Sąd podzielił w całości rozważania powodów co do uznania zawartej przez strony umowy za nieważną, jako sprzecznej z przepisami prawa (art. 58 k.c. w zw. z art. 189 k.p.c.).

Już tylko powyższe powoduje, iż żądanie powodów o ustalenie, że analizowana w niniejszej sprawie umowa kredytu jest nieważna zasługiwało na uwzględnienie w całości, co znalazło odzwierciedlenie w punkcie 1. wyroku. Niezależnie jednak od powyższego, jak to zostało zaakcentowane powyżej umowa kredytu zawarta przez powodów z poprzednikiem prawnym pozwanego zawierała niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

Sąd dokonał kontroli incydentalnej i oceny postanowień odnoszących się do mechanizmu denominacji i ustalania przez bank kursów walut stosowanych w umowie, którymi są zgodnie ze stanowiskiem powodów: § 1 ust 1 i 2 COU oraz § 15 ust 7 COU, § 12 COU.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W związku z powyższym dopuszczalność badania niedozwolonego charakteru postanowień umownych zależy od konsumenckiego umowy, braku indywidualnego uzgodnienia postanowienia danego umownego, które nie określa głównego świadczenia stron, chyba że zostało ono sformułowane w sposób niejednoznaczny.

Odnosnie do konsumenckiego charakteru umowy, to nie był on kwestionowany przez stronę pozwaną. Nie ulega wątpliwości, że powodowie zaciągnęli zobowiązanie na cele mieszkaniowe, jak wynika z zeznań powodów do dziś mieszkają w sfinansowanym z uzyskanych z tytułu umowy o kredyt środków domu. W świetle art. 22¹ k.c., wbrew zarzutom pozwanego dla statusu konsumenta nie ma zaś znaczenia poziom świadomości i wiedzy danej osoby przy zawieraniu umowy z przedsiębiorcą.

W świetle okoliczności sprawy nie może ulegać również wątpliwości, że umowa nie była indywidualnie negocjowana – tak naprawdę, poza wysokością marży, kwotą kredytu oraz okresem spłat umowa była w ogóle nienegocjowalna, co wynika z zeznań świadków i powodów. Zgodnie zaś z art. 385¹ § 3 k.c. niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się

to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Tym samym nie można uznać za indywidualne negocjowanie umowy jej podpisanie przez strony (czyli zawarcie umowy), ewentualnie wybranie przez konsumenta we wniosku jednej z kilku przedstawionych przez przedsiębiorcę opcji. O braku indywidualnego negocjowania umowy świadczy przede wszystkim zawarcie umowy na wzorcu przedsiębiorcy. W związku z tym nie może być w sprawie jakichkolwiek wątpliwości, że postanowienia umowy nie były indywidualnie negocjowane. Z ustalonego w sprawie stanu faktycznego wynika, iż pracownik banku otrzymywał od centrali banku umowę w postaci nieedytowalnego pliku, co wykluczało jakiejkolwiek negocjacje. Zauważyć przy tym trzeba, iż to na stronie pozwanej, jako stronie powołującej się na indywidualne uzgodnienie postanowień spoczywał ciężar udowodnienia tych okoliczności, obowiązku temu pozwany jednak nie sprostał. W szczególności bank nie zdołał dowieść, aby kurs stosowany do przeliczeń był negocjowany (k. 989).

Wskazywane przez powodów postanowienia umowy określały główne świadczenia stron i wbrew stanowisku pozwanego banku nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Postanowienia te odsyłają bowiem do tabeli kursów, która jest nieweryfikowalna dla konsumenta w dacie zawarcia umowy. Powodom nie zostały przedstawione jednoznaczne kryteria dotyczące sposobu ustalania tych kursów. Możliwym jest więc badanie abuzywności postanowień stanowiących klauzule denominacyjne.

W niniejszej sprawie należało również uznać, iż wskazane wyżej postanowienia umowy o kredyt kształtują obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ich interesy.

Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków wynikających z umowy na jego niekorzyść, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelnym traktowaniem (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r. I CK 297/05, z dnia 15 stycznia 2016 r. I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017, Nr 1, poz. 9; z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/15; z dnia 30 września 2015 r. I CSK 800/15 i z dnia 29 sierpnia 2013 r., I CSK 660/12). Wskazać również trzeba, iż w świetle dotychczasowego orzecznictwa nie budzi wątpliwości, iż określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia sygn. akt V CSK 382/18 oraz w przywołanych w treści uzasadnienia orzeczeniach: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14 (OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16 z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18). Tak też było w niniejszej sprawie. Powodowie na podstawie postanowień umowy o kredyt zawartej z poprzednikiem prawnym pozwanego banku uzyskali do dyspozycji kwotę, której wysokość zależna była od decyzji banku, który na podstawie wyżej przywołanych postanowień umownych posiadał uprawnienie do arbitralnego obliczenia wysokości oddanego do dyspozycji powodów kredytu, do przeliczania salda kredytu i wysokości rat. Jednocześnie powyższy mechanizm nie był uzależniony od jakiegokolwiek obiektywnego wskaźnika. Taki mechanizm narusza równorzędność stron, przez co jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy powodów jako konsumentów. Wbrew twierdzeniom pozwanego nie ma przy tym znaczenia jak pozwany ustalał te kursy. Zgodnie bowiem z treścią art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Wszelkie mogące się pojawiać w tej materii wątpliwości zostały wyjaśnione w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r. sygn. III CZP 29/17. Dodatkowo można odnotować, iż przyjęcie stanowiska pozwanego za słuszne stwarzałoby zagrożenie odmiennego aniżeli dotychczas wykonywania umowy przez pozwanego (tzn. w oparciu o inne, aniżeli rzekomo stosowane przez pozwanego rynkowe kursy) w zgodzie z postanowieniami umowy (przy czym podkreślić trzeba, iż badaniu podlega stan z chwili zawarcia umowy, z pominięciem późniejszych jej zmian). Takie stanowisko nie może zasługiwać na aprobatę. W konsekwencji oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone dokonuje się według

stanu z chwili zawarcia umowy i w niniejszej sprawie Sąd uznał, iż kwestionowane przez powodów postanowienia kształtują ich obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ich interesy.

Niezależnie jednak od powyższego, dodatkowo w ocenie Sądu za rażące naruszenie interesów powodów i niezgodne z dobrymi obyczajami należało również uznać obciążenie wyłącznie powodów ryzykiem kursowym, przy czym po stronie powodów ryzyko to było niczym nieograniczone. Widoczne jest to w szczególności w postanowieniach umowy, w których powodowie zobowiązali się do ustanowienia dodatkowych zabezpieczeń w razie wzrostu kursu waluty, do której denominowany był kredyt. Takie ukształtowanie wzajemnych praw i obowiązków wynikających z umowy powoduje, iż to powodowie byli stroną obciążoną ryzykiem kursowym w sposób nieograniczony. Podobnie można wskazać na postanowienia umowy (określanych przez powodów klauzulą indeksacyjną nr 3), w którym jeśli kurs waluty zmieni się w ten sposób, iż udzielona powodom kwota miałaby być większa od kwoty do realizacji celu umowy, to bank wypłaci kwotę niezbędną o realizacji tego celu (choć wprawdzie zastrzeżone zostało, iż wówczas saldo kredytu ulegnie pomniejszeniu). Jednakże w sytuacji odwrotnej, to kredytobiorca jest obciążony ryzykiem zmiany kursu waluty. Nie można przy tym pomijać, iż bank, jest profesjonalistą i o ile również ponosi ryzyko kursowe, to w swojej działalności może podejmować czynności faktyczne, które ryzyko to ograniczają, zapobiegając znacznym stratom. Powoduje to, iż obciążenie konsumentów ryzykiem kursowym w tak znacznym stopniu, zarówno na etapie wypłaty oddanych im do dyspozycji środków, jak też na etapie ich spłaty świadczy o rażącym naruszeniu interesów powodów. Jednocześnie powodowie nie zostali w sposób rzetelny poinformowani o tym ryzyku. W szczególności powodowie, co wynika z ich zeznań nie mieli świadomości, że w zależności od zmian kursu waluty CHF zmienia się również saldo kredytu. Pozwana nie zdołała dowiedzieć, aby powodom okazano rzetelne symulacje. Te, które zostały okazane nie zawierały żadnych informacji o wzroście salda kredytu. Podpisane przez powodów oświadczenia były zniekształcone przez zestawienie wysokości raty kredytu denominowanego w porównaniu do wysokości kredytu złotowego, a nadto przez wskazanie na niskie oprocentowanie. Słusznie wskazują powodowie, że oferta kredytu została powodom przedstawiona w zniekształcony sposób, uwypuklając korzyści prezentowanego produktu jednocześnie zaniebując ukazanie potencjalnego ryzyka i prawdopodobieństwa jego ziszczenia. Pozwana nie wykazała również, aby powodom została przedstawiona w pierwszej kolejności oferta kredytu w złotych polskich, z zeznań powodów wynika, iż powodom od razu zaproponowano zawarcie umowy kredytu denominowanego, zachwalano korzyści tej oferty, niemalże w całości pomijając ryzyko produktu. Jedynie podpisanie oświadczenia, które stanowiło w rzeczywistości mały druk na końcu wniosku kredytowego, iż powodowie odrzucają ofertę kredytu w złotych polskich nie dowodzi, iż powodom taka oferta została przedstawiona. Powodowie nie mieli świadomości o charakterze zobowiązania i poziomie ryzyka, a bank nie dochował należytej staranności, aby o tym powodów poinformować. Sąd uznał za wiarygodne twierdzenia powodów, iż gdyby mieli świadomość jak bardzo może wzrosnąć zobowiązanie wobec banku nie związałyby się umową o analizowanej treści.

Podsumowując, w niniejszej sprawie wyżej wskazane postanowienia mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. Jak stanowi art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 tego przepisu nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Sąd stanął na stanowisku, iż bez wskazywanych postanowień – po ich eliminacji na skutek uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne umowa nie zawiera postanowień przedmiotowo istotnych dla umowy kredytu, co prowadzi do upadku umowy. W szczególności brak jest bowiem postanowień co do sposobu wypłaty (a więc i wysokości) udostępnionych w ramach umowy kredytu środków. Wobec stanowiska powodów o nieważności umowy Sąd uznał, że nie stoi na przeszkodzie stwierdzenie nieważności umowy o kredyt również i z tej przyczyny, choć wedle twierdzeń powodów (co wynika ze sformułowania żądania ewentualnego), których Sąd nie podziela umowa może być wykonywana bez klauzul indeksacyjnych. Postanowień, które zostały uznane za niedozwolone postanowienia umowne na gruncie obowiązujących przepisów nie można zastąpić, nie jest możliwe uznanie ich abuzywności w części, brak jest również podstaw do zmiany postanowień umowy w pozostałym zakresie (w tym co do oprocentowania kredytu). Postanowienia te nie wywołują skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa. Umowa bez omawianych postanowień nie może być dalej wykonywana.

Mając na uwadze wszystko powyższe Sąd orzekł jak w punkcie 1. wyroku.

Uznanie za nieważną umowy o kredyt aktualizuje obowiązek pozwanego do zwrotu spełnionych przez powodów z tytułu wykonania nieważnej umowy świadczeń. Podstawę żądania o zapłatę stanowi art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Zgodnie z treścią art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Zgodnie natomiast z treścią art. 405 k.c. (mającym zastosowanie na mocy art. 410 § 1 k.c.) kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Powodowie domagali się zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz zwrotu nienależnego świadczenia obejmującego kwoty wpłacane ponad wypłacony powodom kapitał kredytu. Jak już zostało wyżej wskazane Sąd uznał, iż wysokość tej kwoty nie była w zasadzie kwestionowana przez pozwanego.

Zasadnym było zasądzenie świadczenia od pozwanego na rzecz powodów w sposób łączny (ze względu na występującą łączną wspólność majątku małżeńskiego).

Brak było podstaw do uwzględniania zarzutów pozwanego, iż powodowie nie spełniali świadczeń na rzecz pozwanego, bowiem pozwany dokonywał potrącenia umownego z wzajemną wierzytelnością powodów wynikającą z umowy rachunku bankowego doprowadzając do umorzenia wierzytelności.

Zarzut ten w ocenie Sądu należało uznać za błędny. Powodowie domagali się bowiem zwrotu świadczenia nienależnego, które pozwany pobierał z rachunku w oparciu o m.in. niedozwolone postanowienia umowne. Jednocześnie pozwany nie miał podstaw do dokonania pobrania tych świadczeń, świadczenie należało więc uznać jako nienależne. Dla takiej oceny nie ma znaczenia sposób, w jaki powodowie spełniali swoje świadczenie, dotyczy to również umownego potrącenia wierzytelności powodów z prowadzonego przez bank rachunku pozwanego z wierzytelnością pozwanego z tytułu umowy kredytu. W stosunkach umownych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, gdy przedsiębiorca jednostronnie narzuca sposób regulowania długu poprzez wykreowanie wierzytelności konsumenta wobec przedsiębiorcy, pozbawiając konsumenta możliwości w oparciu o przepisy regulujące bezpodstawne wzbogacenie czynność taką należy uznać za skuteczną jedynie wówczas, gdy konsument o takich skutkach zostanie poinformowany i wyrazi na nie zgodę w sposób jednoznaczny (orzeczenie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 20 listopada 2019 r. sygn. akt V Ca 1979/18).

Ponadto Sąd uwzględnił żądanie powodów o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 27 października 2016 r., uznając iż od tej daty pozwany pozostawał w opóźnieniu względem powoda w spełnieniu świadczenia pieniężnego w kwocie 182 572,88 zł. W tym dniu pozwany nie zastosował się do treści wezwania powodów z dnia 7 października 2016 r. W zakresie kwoty 58 944,63 zł Sąd uwzględnił żądanie powodów o zasądzenie odsetek od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pisma modyfikującego powództwo, co miało miejsce na rozprawie w dniu 9 kwietnia 2019 r. Uzasadnia to zasądzenie odsetek po tym dniu. Podstawę w tym zakresie stanowił art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

Mając na względzie, iż Sąd uwzględnił żądanie główne Sąd nie rozważał co do żądań ewentualnych.

O kosztach procesu w punkcie 3. wyroku Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c., mając na uwadze zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. Roszczenie pozwu zostało uwzględnione w całości co uzasadniało nałożenie na przegrywającego pozwanego obowiązku zwrotu wszystkich kosztów procesu poniesionych przez powodów. Ustalając zasadę rozdzielenia kosztów procesu Sąd, na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., pozostawił szczegółowe wyliczenie kosztów referendarzowi sądowemu.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w wyroku.

Sędzia Monika Dominiak

ZARZĄDZENIE

(...)

Sędzia Monika Dominiak